

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Beşkûvâl, *eş-Şıla*, Kahire 1966, bk. Ön-söz; a.e. (nşr. İbrâhîm el-Ebyârî), Beyrut 1410/1989, neşredenin girişi, s. 7-19; a.mlf., *Kitâbü'l-Müsteğîşin* (nşr. Manuela Marin), Madrid 1991, neşredenin girişi, s. 15-27; a.mlf., *Kitâbü Ğavâmîzi'l-esmâ'î'l-mübheme* (nşr. İzzeddin Ali es-Seyyid - M. Kemâleddin İzzeddin), Beyrut 1407/1987, neşredenlerin girişi, I, 25-38; İbnü'l-Eb-bâr, *et-Tekmilê* (nşr. İbrâhîm el-Ebyârî), Kahire 1410/1989, s. 54-58; İbn Hallikân, *Vefeyât* (Abdülhamîd), II, 13-14; İbn Abdülhâdî, *'Ulemâ'ü'l-hadîs*, IV, 116-118; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, IV, 1339-1341, 1484-1485; a.mlf., *A'lâmü'n-nübela'*, XXI, 139-143; Brockelmann, *GAL*, I, 415; *Suppl.*, I, 580; Kehhâle, *Mu'cemül-mü'el-lifin*, IV, 105-106; Chejne, *Muslim Spain*, s. 280-281; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), II, 311; Francisco Coderay Zaidin, "Contenido de las cien primeras paginas defla Assila de Aben Pascual", *Boletin de la Real Academia de la historia*, sy. 2, Madrid 1882, s. 164-168; a.mlf., "Segundo cuaderno de la Assilah de Aben Pascual", a.e., sy. 2 (1882), s. 215-217; Hüseyin Münis, "el-Coğrafiyye ve'l-coğrafiyyün fi'l-Endelüs", *Mecelletü Ma'hedi'd-Dirâsâti'l-İslâmiyye*, XI-XII, Madrid 1963-64, s. 7-20; M. Meouak, "Un manuscrit inédit d'Ibn Başkuvâl: Le Kitâb al-Fawâ'id al-Muntağaba wa'l-Hikâyât al-Mustağraba", *Arabica*, XXXV/3, Leiden 1988, s. 388-395; Nâtik Sâlih Matlûb, "Kitâbü's-Şıla li'bn Beşkûvâl", *el-Mü'errihu'l-'Arabî*, XV/39, Bağdad 1409/1989, s. 137-160; M. Ben Cheneb, "İbn Başkûvâl", *IA*, V/2, s. 707; a.mlf. - [A. Huici Miranda], "Ibn Başkuvâl", *EP* (İng.), III, 733-734.

NADİR ÖZKUYUMCU

İBN BEŞŞÂR el-ABDÎ

(bk. BÜNDÂR, Muhammed b. Beşşâr).

İBN BEZÎZE

(ابن بزيزة)

Ebû Fâris (Ebû Muhammed) Abdülâzîz b. İbrâhîm b. Ahmed b. Bezîze et-Teymî et-Tûnisî (ö. 673/1274)

Mâlikî âlimi.

Tercih edilen görüşe göre 14 Muharrem 606'da (19 Temmuz 1209) Tunus'ta dünyaya geldi. Doğum tarihi 616 (1219) olarak da kaydedilir. Öğrenimini doğduğu yerde yaptı. Hocaları arasında, hepsi de VI. (XII.) yüzyılda Mâlikîler'in büyük müctehidlerinden Muhammed b. Ali el-Mâzirî'nin tesirinde kalan Ebû Abdullah Muhammed b. Abdülcebbâr er-Ruaynî es-Sûsî, Ebû Muhammed Abdüsselâm b. Ali el-Bürçînî, Kadı Ebû'l-Kâsım İbnü'l-Berrâ ve Ebû'l-Hasan Ali b. Ahmed el-Harrâfî gibi şahsiyetler yer alır. Öğrenimini tamamladıktan sonra Mâlikîler'in Tunus'taki önemli âlimlerinden biri oldu. Gençlik dönemini Hafsî Emîri Ebû Zekeriyâ, olgunluk ve yaşlılık dönemini oğlu Müstansır zama-

nında geçirdi. Kelâm, fıkıh, tefsir ve Arap diline ait eserler telif ettiği gibi pek çok öğrenci yetiştirdi. İfrîkiye Kadısı İbn Zeytûn onun meşhur öğrencilerinden biridir. İbn Bezîze'nin ölümüyle ilgili olarak kaynaklarda farklı tarihler kaydedilir. 4 Rebiülevvel 662'de (5 Ocak 1264) veya 663 (1265) yılında öldüğüne dair rivayetleri isabetli bulmayan Ahmed Bâbâ et-Tinbûktî'ye göre 673 (1274) yılında Tunus'ta vefat etti (*Neylû'l-ibtihâc*, s. 268).

Eserleri. 1. *el-İs'âd fi şerhi'l-İrşâd* (*el-İs'âd fi tahriiri makâşidi'l-İrşâd*, *el-İs'âd 'ale'l-İrşâd*). İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî'ye ait eserin şerhidir (Tunus, Dârü'l-kütübü'l-vataniyye, nr. 604, 20073). 2. *Gâyetü'l-emel fi şerhi'l-Cümel*. Zeccâcî'nin *el-Cümel fi'n-naḥv* adlı eserine yapılmış bir şerhtir (Köprülü Ktp., Fâzıl Ahmed Paşa, nr. 1484).

İbn Bezîze'nin kaynaklarda zikredilen diğer eserleri de şunlardır: 1. *Şerhu'l-'Aḳidetü'l-burhâniyye*. Ebû Amr Osman b. Abdullah'a ait eser üzerine yapılmış bir şerhtir. 2. *Şerhu'l-esmâ'î'l-hüsnâ*. 3. *el-Menḳül min mu'cizâti'r-Resûl*. 4. *et-Tenbîh 'alâ mevâzi'a min Minhâci'l-edille*. Büyük bir ihtimalle İbn Rüşd'e ait *el-Keşf 'an menâhici'l-edille* adlı kitapta hatalı bulunduğu görüşleri eleştirdiği bir eserdir. 5. *el-Beyân ve't-taḥşîl el-muḥli' 'alâ 'ulûmü't-Tenzîl* (*Tefsîrü'l-Ḳur'âni'l-Kerîm*). Eserde İbn Atıyye el-Endelüsî ile Zemahşerî'nin tefsirlerinden geniş çapta nakiller yapılmış ve her iki müellifin yöntemi birleştirilmiştir. 6. *Minhâcü'l-'avârif ilâ rûḫi'l-ma'ârif*. Müellif tarafından *İzâḫu's-sebil ilâ menâhici't-te'vil* adıyla ihtisar edilen eserde te'vil yöntemleri üzerinde durulur. 7. *el-Envâr fi fazli'l-Ḳur'ân ve'd-du'â ve'l-istiğfâr*. 8. *Şerhu't-Telḳin*. Kadı Abdülvehhâb b. Ali el-Bağdâdî'ye ait eserin şerhidir. 9. *Şerhu'l-Aḥkâmi'l-kübrâ*. İbnü'l-Harrât'ın hadislerden çıkarılan hükümlere dair *el-Aḥkâmü'l-kübrâ*'sına yapılmış bir şerhtir. 10. *Şerhu'l-Aḥkâmi's-suğrâ*. Yine İbnü'l-Harrât'ın hadislerden çıkarılan hükümlere dair eserinin şerhidir. 11. *Şerhu'l-Mufaṣṣal*. Zemahşerî'nin nahve dair eserine yapılmış bir şerhtir.

BİBLİYOGRAFYA :

Zehebî, *el-Müştebih*, I, 70; Ahmed Bâbâ et-Tinbûktî, *Neylû'l-ibtihâc*, Trablus 1408/1989, s. 268; *Keşfü'z-zunûn*, I, 19; II, 1158; Mahlûf, *Şeceretü'n-nûr*, s. 190; *Hediyyetü'l-'ârifin*, I, 581; Hacvî, *el-Fikrû's-sâmî*, II, 232-233; Mahfûz, *Terâcimü'l-mü'ellifin*, s. 127-129; Cemâl b. Hammâde, "el-Âlimü'l-uşûlî 'Abdü'l-'azîz b. İbrâhim b. Bezîze et-Tûnisî", *'Âlemü'l-kütüb*, III/3, Riyad 1982, s. 363-368; IV/2 (1983), s. 221-230.

MUSTAFA ÖZ

İBN BEZZÂZ

(ابن بزاز)

Tevekkülî b. İsmâil
b. Hâc Muhammed el-Erdebîlî
(ö. 759/1358'den sonra)

Safeviyye tarikatının kurucusu
Safiyüddîn-i Erdebîlî'nin
menâkıbına dair
Şafvetü's-safâ' adlı
eserin müellifi.

Nisbesinden Safeviyye tarikatının merkezi Erdebil şehrinde olduğu anlaşılmaktadır. Muhtemelen burada doğup büyüdü. Babasının kumaş tüccarı (bezzâz), kendisinin ise Safiyüddîn-i Erdebîlî'nin (ö. 735/1334) oğlu ve halifesi Şeyh Sadreddîn-i Erdebîlî'nin (ö. 794/1392) müridi olması dışında ailesi ve hayatı hakkında bilgi yoktur.

İbn Bezzâz, Şeyh Sadreddîn'in babası ve mürcidi Safiyüddîn-i Erdebîlî hakkında verdiği bilgilere dayanarak kaleme aldığı *Şafvetü's-safâ'* adlı eseriyle tanınır. Müellif, asıl adı *Mevâhibü's-seniyye fi menâkıbi's-Safeviyye* olan eseri yazarken Eflâkî'nin *Menâkıbü'l-'ârifin*'ini örnek almıştır. Safiyüddîn-i Erdebîlî'nin vefatından yirmi dört yıl sonra oğlu Sadreddîn-i Erdebîlî'nin isteği üzerine kaleme alınan eser 759 (1358) yılında tamamlanmıştır (nüshaları için bk. Storey, I/2, 239-240). Eserde Safeviyye tarikatının kurucusu Safiyüddîn İshak'ın soyu, doğumu, yetiştirilmesi, tahsili, Şeyh İbrâhîm Zâhid-i Geylânî'ye mürid oluşu, onun vefatından sonra halifesi sıfatıyla yürüttüğü şifad faaliyetleri, tekkesindeki günlük hayatı, kerâmetleri, vefatı, halifeleri, müridleri ve bunların kerâmetleri hakkında geniş bilgi verilir. Bu arada yer yer dönemin içtimaî ve siyâsî durumu, âdet ve an'aneleri hakkında bilgiler ihtiva etmesi eseri tarih bakımından da önemli kılmaktadır. Genellikle Safevî tarihçileri, bu hususta en eski kaynak olması dolayısıyla Safevîler'in soyunu ve Safeviyye tarikatını anlatırken bu esere başvurmuşlardır. On iki bölümden meydana gelen eser, Şah I. Tahmasb'ın (ö. 984/1576) emriyle Ebû'l-Feth-i Hüseyinî tarafından yeniden düzenlenmiş, bu arada metne Safevîler'in İmam Mûsâ el-Kâzım'ın soyundan geldiklerini ifade eden bazı ibareler ilâve edilmiştir. Eserin Mirza Ahmed b. Kerim-i Tebrîzî hattıyla yapılan taş basımında (Bombay 1329/1911) bu nüsha esas alınmıştır. Kitabın müellif nüshasını incelediğini söyleyen çağdaş araştırmacılar Mirza Abbaslı, bu nüsha üzerinde de bazı değişiklikler yapıldığı gö-